

VERSLAG lokale adviesgroep HBM-studie aandachtsgebied 3M

2de bijeenkomst (online) – 28/03/2022 – 19u tot 21u

////////////////////////////////////

Aanwezige lokale actoren: Ann Van Damme (schepen jeugd Zwijndrecht), Wendy Van Dyck (milieuambtenaar Zwijndrecht), Marleen Van Royen (Minaraad Zwijndrecht), Guido Plas (Minaraad Zwijndrecht), Marc Stoop (milieuambtenaar Beveren), Greet Janssens (communicatiedienst Beveren), Ellen Bocklandt (preventiewerker Beveren), Eveline Cleynen (diensthoofd gezondheid stad Antwerpen), Hedwig Rooman (Grondrecht), Danika Pieters (Grondrecht), Jeroen Van Reeth (Zwijndrecht Gezond), Wendy D'Hollander (Zwijndrecht Gezond), Jonas Van Mulder (Zwijndrecht Gezond), Ann Hufkens (MMK, Logo Antwerpen), Inge Vervondel (Logo Waasland), Anke Struyven (ELZ Antwerpen centrum), Nadia Caluwe (De Voorzorg), Jef Van De Wiele (Natuurpunt)

Aanwezige onderzoekers en opdrachtgevers: Bert Morrens (Universiteit Antwerpen), Dries Coertjens (Universiteit Antwerpen), Ann Colles (VITO), Veerle Verheyen (VITO), Elly Den Hond (PIH), Ilona Gabaret (PIH), Nik Van Larebeke (Universiteit Gent), Maja Mampaey (Vlaamse overheid, Omgeving), Caroline Teughels (Vlaamse overheid, Omgeving), Hilde Van De Maele (Vlaamse overheid, Zorg en Gezondheid)

Afwezig met kennisgeving: André Van de Vyver (burgemeester Zwijndrecht), Filip Vercauteren (schepen gezondheid, milieu Kruibeke), Ilse Loots (Universiteit Antwerpen)

Voorzitter: Bert Morrens

Verslaggevers: Veerle Verheyen, Ilona Gabaret, Ann Colles, Dries Coertjens, Bert Morrens

Onderwerp: Bespreken acties en aandachtspunten bij rekrutering jongeren

Bijlagen: Presentatie 2de bijeenkomst lokale adviesgroep

Contact: bert.morrens@uantwerpen.be

////////////////////////////////////

Studie in opdracht van:

Vlaanderen
is omgeving

DEPARTEMENT
OMGEVING

Vlaanderen
is zorg

AGENTSCHAP
ZORG & GEZONDHEID

Terugkoppeling eerste bijeenkomst

De vergadering start met een terugkoppeling van de vorderingen in het onderzoek ten opzichte van de eerste bijeenkomst van de lokale adviesgroep. Eerst kwamen enkele praktische zaken aan bod:

- de naam van de studie is vastgelegd op 'Jongerenstudie HBM - omgeving 3M'. De website van de studie wordt: www.hbm-pfas.be met mailadres voor algemene vragen info@hbm-pfas.be
- 5 Nederlandstalige externe experts zullen het studieopzet reviewen tegen begin april.
- Wendy Van Dyck (milieuambtenaar Zwijndrecht) en Eveline Cleynen (diensthoofd gezondheid stad Antwerpen) hebben zich opgegeven om te zetelen in de stuurgroep van de studie. Zij worden opgenomen in de mailing.

Vervolgens werden enkele aanvullingen in het studieopzet overlopen. Deze staan in detail beschreven in de tweede versie van het studieopzet (verstuurd op 23 maart). Het gaat enerzijds over de getrapte aanpak om de PFAS-componenten te kwantificeren, en anderzijds over de bijkomende effectmarkers rond DNA-schade en neurologische effecten.

Tot slot werd een stand van zaken gegeven over het uitgebreid PFAS bloedonderzoek van Agentschap Zorg en Gezondheid (door Hilde Van De Maele). Er wordt gewerkt aan een online aanmeldingssysteem (vermoedelijke lancering 19 april). Op donderdag 14 april is er overleg met gemeenten voor ondersteuning en communicatie bij deze inschrijvingen. Wie wil deelnemen aan dit overleg kan dit melden bij: hilde.vandemaele@vlaanderen.be

Vragen en opmerkingen van aanwezigen:

1. Lokale actoren uiten de bezorgdheid dat het onderscheid tussen beide studies voor burgers niet duidelijk zal zijn. De vraag wordt gesteld of de online aanmelding niet kan wachten tot de brieven naar de jongeren zijn verstuurd, om **overlap in de communicatie te vermijden**.

Antwoord: De brieven van de jongerenstudie vertrekken 2e helft april, de online aanmelding start in dezelfde periode en loopt tot 1 juni. Het aanmeldingssysteem is nodig om een beeld te krijgen van het aantal deelnemers dat interesse heeft. Het bloedonderzoek start pas na gunning van een overheidsopdracht (einde van de zomer). Er is dus inderdaad overlap in de periode van rekrutering en aanmelding, maar niet in de periode van veldwerk en staalname.

2. Lokale actoren dringen aan om in beide studies duidelijke communicatie te gebruiken zodat er **geen verwarring** ontstaat. Een suggestie is om voor het bloedonderzoek de benaming 'informatielijst' en 'aanmeldingslink' te gebruiken in de communicatie om aan te geven dat dit onderzoek pas later opstart. Ook wordt gesuggereerd om voor het bloedonderzoek het middenveld te betrekken om een zo groot mogelijke groep te kunnen bereiken (bv. mutualiteiten, jeugdcentra, woonzorgcentra).

3. Verder wordt de vraag gesteld of jongeren best deelnemen aan **beide studies** of dat de resultaten zullen worden samengevoegd.

Antwoord: jongeren zullen meer te weten komen in de jongerenstudie dan in het bloedonderzoek omdat er daar veel meer gemeten. Ook wetenschappelijk zal dit meer bijdragen. Het doorgeven of samenvoegen van data uit beide studies is niet voorzien.

4. Een openstaande vraag is nog wat mensen kunnen doen die in de periode tussen inschrijving en staalname zullen **verhuizen**.

Toelichtingen rekrutering en veldwerk en spelregels communicatie

Elly Den Hond (PIH) presenteerde hoe de rekrutering en het veldwerk van de jongeren zal lopen. Vervolgens presenteerde **Bert Morrens** (UA) de spelregels rond communicatie (zie presentatie).

Kort samengevat:

- Alle jongeren uit geboortjaar 2007 of 2008 die wonen in 5 km zone ontvangen een uitnodiging op thuisadres (begeleidende brief met toestemmingsformulier + flyer).
- Inclusiecriteria om deel te nemen is 5 jaar wonen in het studiegebied. Exclusiecriteria zijn zwangerschap of groeihormoon nemen. Deze jongeren zullen wel mogen deelnemen aan de studie, maar hun metingen zullen niet opgenomen worden in de groepsresultaten.
- Veldwerk gaat door op centrale locaties in de gemeenten in periode mei-september 2022 (bv. scholen, wijkcentra, ...).
- Alle stalen en vragenlijsten krijgen een uniek codenummer. Naam en adres van deelnemers wordt nooit vermeld in rapporten of resultaten.
- Jongeren ontvangen een attentie voor deelname. Ze ontvangen ook hun persoonlijke resultaten als ze dat wensen.
- Alle groepsresultaten van de studie zullen transparant gecommuniceerd worden (geen geheimhouding mogelijk).
- Groepsresultaten worden ook eerst aan deelnemers meegedeeld (zij zijn bevoorrechte getuigen).

Bespreking mogelijke acties en aandachtspunten

Suggesties en aandachtspunten van lokale actoren worden gegroepeerd bij drie vragen. Aanwezigen konden per vraag mondeling of in de chat antwoorden doorgeven. Ze werden ook samengevat via een whiteboard in Padlet (dat nadien ook nog aangevuld kon worden door lokale actoren).

(1) Hoe de studie lokaal bekendmaken?

- ➔ Welk infomateriaal is nodig om een algemene bekendmaking van de studie te doen?
- ➔ Wat zijn goede locaties om info te verspreiden en/of toelichting te geven, zowel voor de doelgroep van jongeren als voor professionals die met jongeren werken?

1. Verbeteren van de flyer

Allereerst kwam er kritiek op het huidige ontwerp van de flyer (zie presentatie). Deze kan zowel qua inhoud als qua vormgeving verbeteren. Het gaat dan over de benaming van de studie, de duidelijkheid van de info, de wetenschappelijke onderbouwing en de lay-out. Het inschakelen van professionele ondersteuning wordt aanbevolen. Concrete suggesties ter verbetering zijn:

- PFAS als term toevoegen. Bv: 'blootstellingsonderzoek PFAS', of 'PFAS? In mijn bloed?'
- De term HBM toelichten want dit zegt jongeren niets.
- De beloning prominenter in beeld brengen.
- Meer met symbolen werken.
- De voor- en achterkant van de flyer benutten.
- Vermelden hoeveel jongeren kunnen deelnemen en welke leeftijdsgroep.
- De logo's van de onderzoekers en opdrachtgevers toevoegen.
- De witte tekst onderaan en centraal op de flyer is moeilijk leesbaar.

Suggesties voor professionalisering zijn:

- De brief onderwerpen aan een 'klare-taal-check'.
- De flyer laten nakijken door jongeren die marketing aan het studeren zijn.
- De gemeentelijke communicatiediensten betrekken als ondersteuning.
- Een professionele vormgever inschakelen (bv. een lokaal contact via Zwijndrecht Gezond).

Antwoord: we nemen de suggesties ter harte en gaan ermee aan de slag. Voor communicatiemateriaal is er wel maar een beperkt budget beschikbaar. De uitnodigingen voor jongeren zal echter niet alleen uit de flyer bestaan, maar ook uit een begeleidende brief met heel wat achtergrondinfo en een toestemmingsformulier.

2. Locaties om info te verspreiden via toelichtingen

- De grootste scholen in de regio zijn: St-Lutgardis in Antwerpen, St-Maarten in Beveren, GTI in Beveren, Koninklijk Atheneum Beveren, St-Anna college Linkeroever, Koninklijk Atheneum Linkeroever
- Toelichtingen bij jeugdbewegingen (KSA, Chiro, Scouts). Best bij de start of het einde van een activiteit. Zwijndrecht Gezond biedt aan hierin te ondersteunen.

Verder wordt nog gemeld dat op Linkeroever de meeste partners van onderwijs reeds op de hoogte zijn van het onderzoek. Ook de suggestie om contact op te nemen met de jeugdwerking van de gemeente, omdat de jongeren die in de jeugdraad zetelen eventueel nog suggesties kunnen doen waar lokale actoren niet aan denken.

3. Locaties om info (digitaal) te verspreiden, met flyers of affiche

- Uithangen bij muziekschool, tekenschool, sportverenigingen.
- Info verspreiden op speelterreinen tijdens paasvakantie (bv. skatepark).
- Digitaal verspreiden via sociale media gemeenten.
- Via Smartschool (daarmee bereik je de jongeren en de ouders)
- Via de Gezinsbond.
- Verspreiden via lagere scholen, eventueel ook via Smartschool (zeker in de hogere jaren: ouders met oudere kinderen en/of vriendenkringen met kinderen in doelgroep).

4. Opmaken van een uniform communicatietekstje

Aanwezigen vermelden dat het nuttig is een standaard tekst te hebben over de studie. Deze tekst kan dan verspreid worden via gemeenten en middenveld, o.a. de gemeentelijke infomagazines en Huis-aan-Huis bladen. Voor het infomagazine van de gemeente Beveren ligt de inhoud tot de zomer echter al vast. Voor gemeente Zwijndrecht is er wel mogelijkheid tot opname in magazine van eind april.

Huis-aan-huis is een reclameblad maar wordt breed gelezen en vaak kunnen (groot)ouders ook hun (klein)kinderen aanmoedigen.

Er wordt verder nog opgemerkt dat het belangrijk is om in de communicatie de link te leggen tussen dit onderzoek en het uitgebreid bloedonderzoek van AZG, bijvoorbeeld: *'14-15 jarige, doe mee met deze studie. Behoor je niet tot deze leeftijdsgroep, schrijf je dan in voor informatie over het XL-onderzoek'*. Het is hierbij ook belangrijk om zichtbaar te maken dat beide studies initiatieven zijn van de Vlaamse overheid.

(2) Hoe de rekrutering en veldwerk bij jongeren optimaliseren?

- Wat zijn goede locaties voor het veldwerk?
- Welke suggesties zijn er voor de beloning?

1. Locaties voor veldwerk

- In Beveren: Gemeentehuis? CC Ter Vesten? Het oude gemeentehuis? T' Ogenblik?
- Melsele/Kallo: best zo lokaal mogelijk in Melsele en Kallo een locatie voorzien (niet enkel Beveren centrum), bv. OC T' Schoolhuis (Kallo) en OC Boerenpoort (Melsele)
- Linkeroever: Bib Elschot (is belangrijke ontmoetingsplaats voor jongeren en ouders)
- Zwijndrecht: Jeugdcentrum, Sporthal, Gemeentehuis, 't Waaigat

2. Advies rond beloning voor deelnemers

Er is het aanvoelen dat 20 euro cash of via overschrijving de beste optie voor beloning is. Cadeaubonnen voor Spotify of Playstation zijn meestal geen meerwaarde voor sociaal kwetsbare doelgroepen. Andere ideeën zijn een aankoopbon voor lokale producten of een sociale activiteit (bv. fuif in jeugdhuis). Een extra attentie voor de 50 deelnemers die ook milieustalen geven is niet nodig. Het krijgen van meetresultaten vormt een voldoende motivatie om hieraan deel te nemen.

(3) Zijn extra inspanningen voor kwetsbare doelgroepen nodig?

- Is aangepaste info nodig?
- In aangepaste ondersteuning bij rekrutering en veldwerk nodig?

1. Pre-webinar voor welzijn- en zorgactoren LO

Met name op Linkeroever is er veel wantrouwen ten opzichte van zorg, onderzoek en wetenschap. Het is daarom belangrijk om de 1ste lijnszorg en wijkwerking mee te betrekken. Dat kan in eerste instantie door via een pre-webinar gerichte info te verlenen aan de welzijn- en zorgactoren. Hiervoor bestaat een vaste formule tijdens lunchbijeenkomsten (contact via E. Cleyne en A. Struyven).

2. Dialoog en partnerschap

Daarnaast is het belangrijk om met een ruimere groep van actoren uit het middenveld en sociale organisaties in dialoog te gaan om samen een goede vocabulaire en helder verhaal aan te rijken zodat ze de studie goed kunnen uitleggen aan de ouders. Onderstaande actoren kunnen fungeren als vertrouwenspersonen voor sociaal kwetsbare groepen:

- Samenlevingsopbouw en Arktos
- Moskee in Zwijndrecht
- NT2 scholen (de ouders bereiken)
- Sociaal huis, sociale huisvesting, sociale kruidenier...
- Bibliotheken waar jongeren langskomen om op de computer te werken: bib. personeel en initiatieven voor huiswerkbegeleiding briefen

3. Vertalingen

Verder wordt nog opgemerkt dat in gezinnen met een andere thuistaal de jongeren vaak fungeren als tolk voor hun ouders en helpen bij het invullen van allerlei documenten. Dus het breed inzetten op vertalingen van de vragenlijsten lijkt niet echt noodzakelijk. Wel belangrijk dat wordt ingezet op klare taal en dat duidelijk is waar deelnemers terecht kunnen met vragen en bezorgdheden.

Bijlagen:

- Presentatie lokale adviesgroep 28/03/2022 (zie e-mail-bijlage bij verslag)